

اهمیت روایات صریح و غیرصریح در تفسیر قرآن

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) با بیان اینکه روایات تفسیری، روایاتی است...

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) با بیان اینکه روایات تفسیری، روایاتی است که مفسر را در فهم قرآن یاری کند و شامل صریح و غیر صریح می شود، گفت: روایات تفسیری صریح روایاتی هستند که یکی از معارف قرآنی را با اشاره به آیه تبیین کنند و روایات غیرصریح روایاتی است که یکی از معارف حدیثی را بیان می کند بدون اینکه اشاره به آیه و مفاد آن داشته باشد.

ارسال/ اهمیت روایات صریح و غیرصریح در تفسیر قرآنیته گزارش ایکننا، حجت الاسلام سیدرسول موسوی، مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع)، سوم خردادماه در نشست علمی «طرفیت روایات تفسیری غیر صریح در فهم آیات» که از سوی پژوهشگاه قرآن و حدیث مؤسسه دارالحدیث برگزار شد، با اشاره به اجرای طرحی با این عنوان در مؤسسه، گفت: این طرح تلاشی علمی است تا بتوانیم آیات قرآن را براساس روایات اهل بیت(ع) تفسیر کنیم و معانی، مقاصد و مدالیل آیات را به دست آوریم.

وی با اشاره به روش های تفسیری اظهار کرد: در پژوهشی که در مؤسسه درالحدیث صورت گرفت و از جمله در کتاب پرتوی از تفسیر اهل بیت(ع) آمده است، روش های تفسیری به چند نوع قابل تقسیم است: روش تفسیر قرآن به قرآن، قرآن به سنت، تفسیر عقلی، تفسیر علمی، تفسیر شهودی و تفسیر جامع .

موسوی تأکید کرد: آنچه در این جلسه مدنظر ما است، تفسیر قرآن به سنت و روایات است، یعنی بتوانیم آیات قرآن را با توجه به سنت و سیره نبوی و علوی تبیین کنیم که با توجه به نظر اهل سنت، سنت صحابه هم به آن افزوده می شود.

موسوی با بیان اینکه مقصود ما از سنت، عام یعنی شامل حدیث و اقوال و افعال و تقریر و ... است، اظهار کرد: در ذیل این نوع تفسیر، دانش تفسیر روایی شکل گرفته است و دانشی که قرآن را بر پایه معارف و آموزه های اهل بیت(ع) تفسیر می کند.

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) با بیان اینکه تفسیر روایی شامل محض و غیرمحض می شود، افزود: مقصود از تفسیر روایی محض فقط گردآوری روایات است آنگونه که گذشتگان انجام داده اند مثلاً تفسیر عیاشی، برهان و .. که فقط تعدادی روایت را جمع کرده اند و تفسیر غیرمحض هم تلاشی علمی است تا بتوانیم آیات قرآن را براساس برخی روایات، تفسیر و مراد جدی آن را بیابیم.

وی ادامه داد: اگر بخواهیم مثال بزنیم مثلاً تفسیر نمونه تفسیری جامع است ولی اگر مفسری همین نوع تفسیر را براساس روایات اهل بیت(ع) بنویسد، تفسیر غیرمحض روایی خواهد شد که قبلاً نمونه ای نداشته است ولی آیت الله ری شهری تلاش کرد تا چنین تفسیری بنویسد و البته تفسیر پرتوی از اهل بیت (ع) را در این راستا نوشتند که تفسیری روایی غیرمحض است. ویژگی تفسیر روایی جامع

موسوی با بیان اینکه تفسیر قرآن به قرآن و تفسیر ادبی هم در تفسیر اهل بیت(ع) وجود دارد چون اهل بیت(ع) به سایر روش ها و گرایشات تفسیری و منابع تفسیری مانند خود قرآن توجه داشتند، ادامه داد: لذا عنوان تفسیر روایی جامع برای این نوع تفسیر، ایجاد شده است تا بتوانیم از همه روش ها و گرایشاتی که در تفسیر روایی معتبر است، استفاده کنیم ولی تلاش خود را در استفاده حداکثری از روایات قرار دهیم. به عبارتی تفسیر روایی جامع اشاره به بهره مندی از سایر روش های تفسیری معتبر نزد اهل بیت(ع) دارد.

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) با بیان اینکه روایات تفسیری، روایاتی است که مفسر را در فهم قرآن یاری کند، تصریح کرد: روایات تفسیری دو نوع است؛ صریح و غیر صریح؛ روایات تفسیری صریح روایاتی هستند که یکی از معارف قرآنی را با اشاره به آیه تبیین کنند یعنی یا آیه با صراحت در متن روایت وجود دارد یا مضمون آن طوری است که ذهن خواننده به سرعت به آیه مدنظر منتقل می شود.

وی گفت: این نوع روایات دو ویژگی دارند اول اینکه یا مفاد آن در روایت وجود دارد یا اینکه یک نکته تفسیری از سوی امام با توجه

به آیه بیان شده است که می تواند یک آموزه قرآنی، مصداق، تأویل و تبیین و ... باشد. در برابر این موضوع، عنوان غیرصریح وجود دارد، یعنی روایاتی که یکی از معارف حدیثی را بیان می کند بدون اینکه اشاره به آیه و مفاد آن داشته باشد یعنی مفسر از متن روایت پیوندی با قرآن ایجاد و با توجه به مفاد روایت، یکی از معارف قرآنی را تفسیر و تبیین می کند.

موسوی در جمع بندی بخش ابتدایی سخنانش با اشاره به تفاوت بین روش صریح و غیرصریح، اظهار کرد: در روایات صریح، معارف قرآنی بیان شده و در روایات غیرصریح، معارف حدیثی بیان می شود؛ همچنین تفاوت دیگر این است که در روایات صریح، مفاد یا خود آیه آمده است ولی در روایات غیرصریح اشاره به آیه وجود ندارد.

این پژوهشگر قرآنی تصریح کرد: تفاوت دیگر بین این دو این است که در روایات صریح، نکته تفسیری توسط امام معصوم بیان شده است ولی در روایات غیرصریح، نکات تفسیری توسط مفسر استنباط و استخراج می شود. البته تمایزات دیگری هم می توان بیان کرد که آیت الله ری شهری در برخی آثارشان از جمله در تفسیر پرتوی از روایات اهل بیت(ع)، ۲۰ گونه را بیان کرده اند که جز یکی از آنان، مابقی براساس روایات صریح، گونه بندی شده اند.

وی اضافه کرد: مثلاً امام علی(ع) در روایتی فرمودند برای شما دو دلی و شک پیش نیاید زیرا اگر شک پیش آمد به تدریج به سمت کفر می روید، در این روایت گرچه واژگان قرآنی وجود دارد ولی ناظر به آیه مشخصی نیست اما ما می توانیم از این روایت برای برخی نظریات تفسیری استفاده کنیم و آن را به برخی آیات به صورت غیرصریح مستند کنیم.

۶ گام درباره روایات غیرصریح

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) با بیان اینکه ما ۶ نوع کوشش را در مورد روایات غیرصریح لازم داریم، افزود: اولین گام، شناسایی و ظرفیت شناسی روایات تفسیری است، دوم؛ استخراج مبانی استفاده از روایات غیرصریح، سوم، پیشینه روایات یعنی از چه زمانی استفاده از این روایات در فهم آیات شروع شد.

مدیر گروه تفسیر جامع روایی پژوهشکده تفسیر اهل بیت(ع) ادامه داد: چهارم، کارکردها و نقش های روایات غیرصریح در حوزه تفسیر و اینکه آیا می توان از آن آموزه های قرآنی استخراج شود؛ پنجم، بحث روش شناسی به عنوان یکی از مباحث مهم است که چگونه به روایات غیرصریح دست یابیم و چگونه در فهم آیه به ما کمک می کند و اگر در فهم آیه کمک می کند چه نکته تفسیری را از آیه برای ما بیان می کند. بحث آخر هم چالش ها و آسیب های مرتبط با استفاده از روایات غیرصریح مانند تفسیر به رأی است.